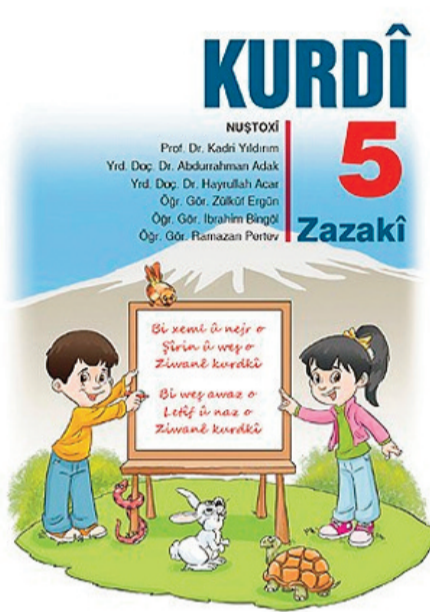

Hîrê cinî dej ra têwde peşmerînê. Seke heme mewsimî alişkanê înan de wextê xo pawenê. Peşmerîyayîşê înan zaf rindek o.

Kitabê Dersa Kurdî Amade yo

Kitabê dersa kurdî ke her di lehçeyan de cîya-cîya la wayîrê yew muhtewa yê, amade yê.

Kitabê ke do sinifa pancine ya wendegehan de sey dersa weçî-nita bêrê wendene, bi nameyê "KURDÎ 5, Kurmancî" û "KURDÎ 5 Zazakî" hetê wezaretê perwerdeyî yê Tirkîya ra yenê weşanayene. Goreyê melumatê ke wezaretê perwerdeyî ra dîyenê, her di kitabî verî do keypelê înternetî yê wezaretî de biweşanîyê, dima zî do metbea de çap bibê û mekteban ra bêrê vila kerdene.

Kitabê "KURDÎ 5" her di lehçeyan de hetê akademîsyenanê

Unîversîteya Artuklu ra Prof. Qedri Yıldırım, Dr. Abdurrahman Adak, Dr. Xeyrullah Acar, Zulküf Ergun, İbrahim Bîngöl û Remzan Pertevî ra amade bîyo.

Her di lehçeyê kurdî zî bi alfabe ya kurdan ya latînkî amade bîyê. Kitab de new unîteyî estê:

- 1)Alfabe ya Ma
- 2)Ez û Keyeyê xo
- 3)Wendegeh û Cugehê Mi
- 4)Leşe û Weşî
- 5)Demserre û Serrname
- 6)Werden û Şimitena
- 7)Kay û Sanike
- 8)Çalakîyê Serbestî
- 9)Trafik û Seyahet

Kitab bi hawayêko pedagojîk, bi zîwanêko sivik, standard, rîpelê xo rengîn, bi resmanê rindekan û baş amade bîyo.

ŞÊX SEÎD ŞIBI DÊRSIM?

Seyîd Riza û Şêx Seîdî yewbînan dîbi? Şêx Seîd şibi Dêrsim? Murad Canşadî derheqê na mesela de nuşt.

Na meselaya Şêx Seîd û Seyîd Rizayî rast a yan nîya, şonê, vistewre û emirberê Seyîd Rizayî Hemedê Boxeyî ra pers kenê. Hemedê Boxeyî vano: "Ney ney, haşa haşa! Heq bo ke îlawe ya, Heq bo ke îftîra ya. Ma caran Şêx Seîd Dêrsim de nêdî. Şêx Seîd caran nêameyo Axdat, nêameyo keyeyê Seyîd Rizayî."

Kitab hetanî rîpelê 140. qismê derse yo, peynî de zî qismê ferhengêki esto ke herfa A ra hetanî Z qismêk çekuyê ke kitab de ca girewtê kurdî (kurmancî û zazakî) û tirkîya înan estê. Kitab emser do sey materyalê derse, serrêna sey kitabî çap bibo.

EDÎTORÎ RA

Roşan LEZGÎN

Eke Dîyarbekir de yew cayê ma bibo, ma do na xebata xo hîna zaf rindekêr aver biberîm. Kanê xêrxwazêk yan çend neteweperweran ma rê yew dayre kîra bikerdene yan bêkîra bidayêne ma yan zî biherînayêne!...

Eke yew cayê ma estbo, ma do xebata atolyeyan bidîm dest pêkerdene. Mesela, tewr tay ma do yew **grûba wendîşî**, yew **grûba nuştîşî**, yew **koma muzîkî**, yew **koma tiyatroyî** awan bikîm. Parî ra nat bî hewt rey ma kurs danê. Labelê ma şinê komelanê bînan de danê. Eke cayê ma estbo ma do cayê xo de bi hawayêko daîmî nê kursî bidîm. Nê mumkin ê, ma eşkenê bi rehetî nînan bikîm. Ma do cayê xo bikîm yew merkezê kulturî ke tede tena huner, edebîyat û kulturê kirdkî (zazakî) geş beno. Kirdê (kirmanc, zaza, dimilî) ma tede kom bibê, şêwr û mişawireyê xo bikê. Ma rê yew ca ferz o...

MANAYÊ YEWÎYÊ MA	Tersan ra kena xelas Bena ra eşq ri pilas Behrê Heq a bişinas Manaye yewîyê ma	Nameye Hêq ho tede Xo verado şo pede Şeya mûnen Amed 'e Manaye yewîyê ma	Hewn ra çew kena aya Gena finena paya Ercan nîya zaf vay a Manaye yewîyê ma
Qala weş bieşnawî Bisînî, bipêmwawî Pê eşq a bialawî Manaye yewîyê ma	Ti xo yê de vînenî Çim şaşê xo finenî Rindê îman sînenî Manaye yewîyê ma	Ti vanî gunehkar a Huzir xeffar, settar a Rehmet rî esta cara Manaye yewîyê ma	Xeylêk tey benî zerîn Nûr a xemilyen verîn Virsnê yê de bigerîn Manaye yewîyê ma
Ya dilan ma şad kena Xeman ra azad kena Heq şinase ma d' kena Manaye yewîyê ma	Teşwişe fetilnena Dor û hêl edilnena Korfehmê bedilnena Manaye yewîyê ma	Duno êr tengasîye Bena bêr xelasîye Nuqta sêr kemasîye Manaye yewîyê ma	Adir, nûr a tadana Rizatîye pa ana Bigîr bisîn xo gan a Manaye yewîyê ma
Kena a beran' beste' Rehm dana deste-deste Zergun bena wişk este Manaye yewîyê ma	Nur pemena çiman' çew' Bereqnena dindan lew Xelat dana êr û rew Manaye yewîyê ma	Rab ho ma keno razî To de kena embazî Birnena hewar, gazî Manaye yewîyê ma	Tim xo ser a şukir a Mana d' xorî fikir a Muhemedî zikir a Manaye yewîyê ma
Hîş û qelb a qûpena Çilm û leylê sipena Çew erd a nêverdena Manaya yewîyê ma			Umer Faruq ERSOZ

**EDÎTORÎ
RA**

Roşan LEZGÎN

Ma rewna ra behsê rewşa xo nê-kerdo. Ez sere de naye vajî. Hetê ziwani ra, eke ma xo û miletanê bînan yan zî kirdan û grûbanê bînan yê kurdan, mesela, ma xo û kurmancan yan soranan bidîm têver, rewşa ma başe nîya! La eke ma emserê xo bi par yan pêrarî ra bidîm têver, hetê ziwane nuşteki ra ma gamê zaf muhîmî estê. Nika welat de **Newepel** merkezê aver-şiyayîşê ziwane nuşteki yê kirdki yo. Roje bi roje dorê ma hîna beno sixlet. Mesela, zafê wendekaranê kirdki yê unîversîteyan, wendekarê lîsansê berzî, radyo û televîzyonî ma ra, xebata ma ra îstifade kenê.

Çarçewaya xebata ma de, yanî bi ronayîşê komela Ziwan-Komî û weşanîyayîşê **Newepeli** kirdkiya (zazakî) nuşteki miyanê şarî ra hîna vêşî vila biye, kulturê wendişî virazîya, bi seyan kesî musayî wendiş û nuştîşê kirdki. Hetanî na hûmara ma qasê se û vîst kesan ma rê nušto. Nînan ra nêzdîyê se kesan reya verên a ke **Newepeli** reyde dest bi nuştîş kerdo. Zafê nînan êdî daîmî nusenê. Heto bînan ra, herçiqas rîpelê **Newepeli** tay ê, pancês rojan ra reyê vejîno la

hetê muhtewa ra -eke ma rewşa kirdki bigêrîm verê çimî- kalîteya xo qet zî xirab nîya. Ma folklor, edebîyat û kulturê ma ra gelek çiyê muhîmî ke vîndî benê şinê arê dayî, qeyd kerdî. No serkewtişêko heqîqî yo. Amayeyê ma ser o tesîrê xo zaf beno.

Ma destpêkê vetişê rojnameyî de zehmetiyê zaf cidî antî. Hetê tayê nezanan ra zaf neheqî bi ma biye. La ma zanayêne ma ha se kenê; ma hêzê xo bawerîya miletê xo ra, hîsanê xo yê neteweyî ra girawt û ma rayîrê xo ra dewam kerd. Nika ke ez ê rojan ana vîrê xo, ez bi sebatê ma îftîxar kena. Ewro moralê ma zî rewşa ma zî destpêkî ra başêr a. Şarê ma ma ra bawer kerd, ê munaqeseyê vengî ke enerjîya ma tewş de berdêne apey mendî. Nika ma hîna vêşî bi moral û bi tecrube ewnîyênê amayeyê xo ra.

Vetîşê rojnameyî karêko basît nîyo. Mesref wazeno, kede wazeno, wext wazeno, eleqe wazeno... Hema her hûmare de mesrefê metbea, posta û kargoyî dorê 600 TL pere şino. Miyanê ma kurdan de yan gereka partîyêk yan şirketêko tîcarî yo xurt nê karî bikero. La bi rastî ma çend kesî û çend embazê delalî ke nê karî ra bawer kenê, na yo ma hetanî hûmara 39. zî ameyî. Mi verê cû behsê înan kerdo. Piştgirîya înan dewam kena.

Ewro hedefê ma no yo ke, tewr

tay ma wazenê hetanî hûmara 48. zî nê rojnameyî dewam bikîm. Uca ra pey, ma do newe ra yew muhasebe bikîm.

Mi behsê piştgirîye kerde. Tayê embazê delalî estê ke piştgirîya ma kenê la nêwazenê ma nameyê înan binusnîm. Ma înan rê zaf sipas kenê.

Yew embazê ma yo delal esto, İstanbul de maneno. **Dr. Cemil Robar**. Par komutê otomatîk dabi hesabê xo, hetanî aşmêk verê cû, yanî tam duwês aşmî her aşme ma rê 100 TL şawitêne. Ma ey rê zaf zaf sipas kenê. Çendeyêk verê cû, yew wendekarê unîversîte, tehtîlê hamnanî de şîyo xo rê xebitîyayo. Ame, 100 TL ardimê ma kerd. Ancî, mesrefê na hûmare kek **Wedat Saygînî** ma rê İstanbul ra şawit. Ma şexsen kek Wedatî nêşinasnenê la înternetî ser o têkilîya ma virazîya, ma ey rê zaf sipas kenê.

Nê ardimî tersan ra yan tehdît ra nîyê, bi hesab û kitabê menfaetêkê şexsî zî nîyê. Temamen keremê zerrî ra, bawerîye ra yê. Coka ma rê zaf zaf qîymetin ê. Ma hemîne rê zerrî ra yew bi yew sipas kenê.

Hewceyîya ma bi ardimî esta. Seba ke ma nê karî dewam bikîm, ganî nê ardimî zî dewam bikê. Keda kesî, ardimê kesî ma het vîndî nêbeno. Kam çî ardim keno, eke ê bi xo nêwazê ma behs bikîm ne tede, ma kede û ardimê înan tîya de nusenê ke wa tarîx de qeyd

bibo, wa bizanîyo.

Nika ma vengê her kesî danê. Kirdênê, kêmanîyêka ma ya zaf muhîme esta. Cayê ma çin o. Eke Dîyarbekir de yew cayê ma bibo, ma do na xebata xo hîna zaf rindekêr aver biberîm. Kanê xêrxwazêk yan çend neteweperweran ma rê yew dayre kîra bikerdêne yan bêkîra bidayêne ma yan zî biherî-nayêne!...

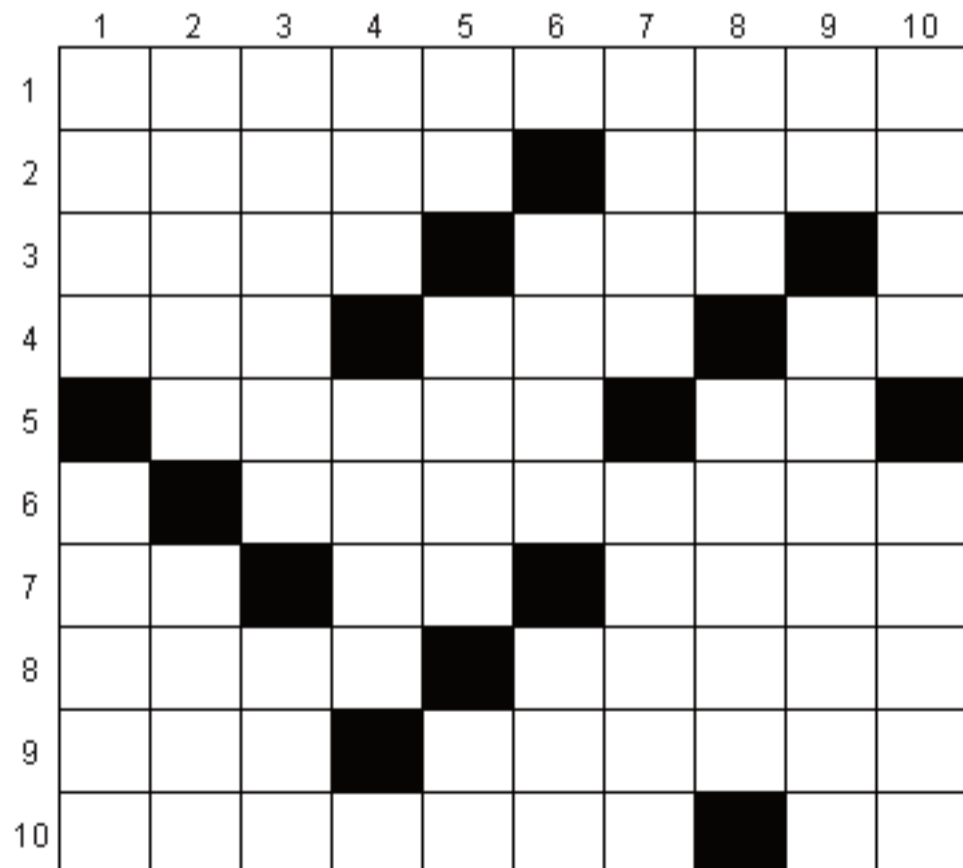
Eke yew cayê ma estbo, ma do xebata atolyeyan bidîm dest pêkerdene. Mesela, tewr tay ma do yew **grûba wendişî**, yew **grûba nuştîşî**, yew **koma muzîkî**, yew **koma tiyatroyî** awan bikîm. Parî ra nat bî hewt rey ma kurs danê. Labelê ma şinê komelanê bînan de danê. Eke cayê ma estbo ma do cayê xo de bi hawayêko daîmî nê kursî bidîm. Nê mumkin ê, ma eşkenê bi rehetî nînan bikîm. Ma do cayê xo bikîm yew merkezê kulturî ke tede tena huner, edebîyat û kulturê kirdki (zazakî) geş beno. Kirdê (kirmanc, zaza, dimilî) ma tede kom bibê, şêwr û mişawireyê xo bikê. Ma rê yew ca ferz o...

Ma miletêko bêdewlet ê, ma bîndest ê. Tu xeyrê dewleta tirkan ma rê çin o. Ma mecbur ê ke ziwani, huner, edebîyat, kultur û nasnameyê xo yê neteweyî xo rê bi xebata xo ya sivîle aver biberîm. Sewbîna çareyê ma çin o. Sewbîna rayîr ma ra nêaseno.

De haydên!

Ma piya yewna game bierzîm...

X A Ç E P E R S

CORA-CÊR

1) Maye, dayîke, mare – Bedrîye ... (Nuştîxêka kirmance)
2) Hemd, derheqê çiyêk de qerardayîş û qudretê caardîşê qerê xo – Kakate, katike, qoqe

3) Yarî, leqî, heneke – Awan, îmarkerde
4) Hîşyar, hesar – Derd, keder, xem
5) Surot, çehre – Vaş, werdê heywanan – Edatêk
6) Wextê qefilîyayîşî de çîyo

kamik – Mercûke, mercege
9) Sufîksêk (nameyan ra sifet virazeno) – Çîyo elawîyaye, çîyo ke elawîyayo
10) Sembol, tîmsal, remz – Haceta ke pê tenîs û pingpon kay beno

ÇEPA-RAST

- 1) Bajarê ma yo ke bi bedenê xo namdar o
- 2) Sêpare, werdê sibayî – Qule, qulike, lanike
- 3) Ebre, giraniya qabî yo ke tede çî sencîyeno – Zanayîş, melumat
- 4) Roşan, bayram – Mîyan, mabên, beyntar – Semedê kesê/a verênî/e zemîrêk
- 5) Tute, geda, domane – Mîyanê "nale"yî

- 6) Keso ke eleqe ramojneno, keso ke eleqe nawneno
- 7) Sembolê osmîyumî – Efû, bexşkerdiş – Tên, nekme, rutubet
- 8) Pirç, purt – Bi hawayo mutewazî û zerrnizm vatişê nameyê "Hesen"î (Sey Huseyin û Husikî)
- 9) Cayo ke zad tede tehnîyeno – Behs, mewzû, derheq
- 10) Harme, pol, hingile – Mîyanê "keta"

awino solin ke canê merdimî ra şino – Cayo sergirewte ke tede meywe, zerzewat, qatix/pêwer roşiyeno

7) Sangar, sepeta girda xorîna ke çîyo sey engure debeno ci – Makîna

8) Kê, kam kes, kamik – Mercûke, mercege

Cewabê Hûmara Verêne

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	B	A	B	A	M	A	N	S	U	R
2	E	R	E	B	A	N	E	Ş	O	
3	Ş	E	L		K	Î	Ş	N	Î	Ş
4	Î	Z	A	R	E		T	E	R	N
5	K	E	T	A		K	E	F	E	
6	Ç		E	S	T	A	R	E		E
7	Î	A		T	A	L		S	E	R
8		L	A		R	O	J		L	A
9	V	E	R	S	Î		A	W	A	Z
10	A	F	E	T		A	N	E	M	Î

Armenîstan de Perwerdeyê Kurdkî **Kitabê Dersê Ziwani Vejiya**

Amenîstan de perwerdeyê kurdkî yê emserî roja 05.10.212 de dest pêkerd.

Armenîstan de 1941 ra nat perwerdeyê kurdkî (bi lehçeya kurmanckî) bi alfabeya krîlkî dewam keno. La netîceyê mucadeleyêkê derg û dilayî de serra 2010 ra nat perwerdeyê kurdkî êdî bi alfabeya latînkî dî-yeno. Dewleta Armenîstanî perwerdeyê kurdkî yê bi alfabeya latînkî serra 2010 de qebul kerdbî la seba ke ardimê madî nêdabî, perwerdeyê kurdkî tena

sinifa yew û diyinê dibistane de dîyayêne.

La ewro ra pey sinifa yewine yê dibistane ra bigîrîn hetanî bi sinifa peyêne yê lîse do dersa kurdkî bêro dayene. Dewreyê emserî yê perwerdeyê kurdkî roja 05.10.2012 de bi mersaî-mêk ke serekê mamostayan, dersdarî û berdevkê qayme-qamê Axbaranî zî tede bî, dewa Elegezî de dest pêkerd.

Ehmed Onalî Tirkîya Mehkum Kerde

Mehkemaya Heqanê Merdiman a Ewropa wayîrê Weşanxaneyê Pêrî Ehmed Onal heqdar dî û ceza da Tirkîya. Dewleta tirkan do şeş hezarî Euro (14 hezarî TL) bido Ehmed Onalî.

Ehmed Onalî seba ke kitabê Munzur Çemî "Dersim'de Alevilik" û kitabê Mehmûd Baksî "Teyrê Baz" 1999 de weşanaybî, dewlete bi sedemê ke kitabî de "şar ver bî kîn û dişmenîye teşwîq beno" derheqê Ehmed Onalî de dewa akerd bî.

Dewlete kitabê bi nameyê **Teyrê Baz** ke Huseyin Baybaşîn tede qirêjîya karê mafya, eroîn û têkilîya xo bi karbides-tanê dewleta tirkan eşkera keno, dest nabî çar hezarî nus-xeyê nê kitabî ser. Ancî, seba kitabê Munzur Çemî zî meh-kema madeya 312. yê qanûnê ceza ra 20 aşmî cezaya hepsî daybî Ehmed Onalî, dima na

ceza tadaybî cezaya pereyan ser.

Weşanger Ehmed Onalî de-wayaya xo berdbî Mehkemaya Heqanê Merdiman a Ewropa. Netîce de MHME ronîştîşê roja 02.10.2012 de qerar da û dewleta tirkan mehkum kerde.

Goreyê xebera ke keyepelê Diyarname de weşanîyaya, Ehmed Onal derheqê nê qerarî de vano "Edaletto ereymende edalet niyo. Bî 13 serrî na dewa dewam kena. Nê pereyê ke dî-yenê mexdurîya mi tezmîn nê-kenê. Esas derdê mi zî pere niyo, ez azadîya fikrî wazena. Tirkîya ceza wena la kerdenanê xo ra zî apey nêmanena."

Kitabê **Dersê Ziwani** yê Roşan Lezgînî ke seraser bi kirdkî (zazakî) yo, vejîya. Kitab de bi hawayêko fesîh, akerde û kilmek awanî û sîstemê kirdkî yenê nîşan dayene.

Dersê ke kursanê kirdkî de pratîk de ameyê ceribnayene, nuştoxî seba kitabî hîra û sîstematîze kerdê. Seke yeno zana-yene, badê ke êlula 2010î de Komela Ziwani Huner û Kulturî Dîyarbekir de ronîya, sey fealî-yetêkê tewr muhîmî yê na komele kursê kirdkî ameyî dest pêkerdiş. Nê kursî hetanî nika hewt rey dîyayî. Kitabê "**Dersê Ziwani**" çarçewaya nê kursan de ame meydan.

Nuştox vateyê verênê kitabî de vano: "No kîtab hîna zaf xî-tabê ê kesan keno ke wendiş û nuştîşê xo esto û bineyke kirdkî zanê la qîseykerdiş, fehmkerdiş, wendiş û nuştîşê kirdkî de kêmi yê. Hedefê nê dersan no yo ke kesê wendeyî, kirdkî weş qîsey bikerê, asan fehm bikerê, rast biwanê û rast binusê. Metodê nê dersan zî hîna zaf daşinasnayîşê ziwani yo. Yanî eke merdim ziwane baş bişinasno; verê verkan awanîya ziwani, dima qayde û xususîyetanê ziwani bişinasno, hem leze xo vîr ra nêkeno hem zî qîseykerdiş, fehmkerdiş, wendiş û nuştîş de zehmetî nêanceno."

Dersê ke kitab de ca gênê nê yê: 1)Ma Ziwane Xo Bişinasnîm, 2)Alfabeya Ma, 3)Çekuyî, 4)Şuxulnayîşê Çekuyan, 5)Nameyî, 6)Sifetî, 7)Zemîrî, 8)Zerfî, 9)Edatî, 10)Partîkelî, 11)Bestoxî, 12)Prefîks û Sufîksî 13)Înterjeksîyonî, 14)Hûmarnameyî, 15)Mesderê Karan, 16)Karî-I, 17)Karî-II, 18)Demî, 19)Cumle-I, 20)Cumle-II, 21)Vurîyayîşê Vengan

Çîyo tewr muhîm, gama ke

Roşan Lezgîn, Dersê Ziwani, Weşanxaneyê Roşna, Dîyarbekir 2012, 128 rîpelî

merdim sey komplîkasyonêk heme-yê dersan kitab ra biwano yan zî rêberîya dersdarêk de nê dersan bigîro, a game awanî, sîstem, qayde û heme elementê ziwani û şuxulîyayîşê înan, seke merdim bi hawayêko panoramîk yew şaristanî cor ra, cayêkê berzî ra bişinasno, ziwani sereyê merdimî de zelal beno. Seba ke êdî heme kuçe û kolanê şaristanî hişê merdimî de manenê, merdim o şaristan de vîndî nêbeno û xerîbîye zî nêanceno.

Çi kesê ke bi kirdkî eleqedar benê, bitaybetî kesê ke wazenê wendiş û nuştîşê kirdkî bimusê, kesê ke şinê kurs yan zî kursan de sey mamostayî ziwani musnenê û malimê ke do wendegehan de dersa kirdkî (zazakî) bidî, kitab înan rê sey rêberê ziwani yo.

Adresa Waştîşî:
rlezgin@hotmail.com

YÖKî Waştîşê Unîversîteya Artuklu Red Kerd

Dezgeyê Perwerdeyê Berzî (YÖK) prosesê perwerdekerdişê malimanê dersa weçînita ra xo apey antişê Unîversîteya Artuklu red kerd. La waştîşê unîversîte ca nêard û meselaya dersa pedagojî yê 234 namzedanê malimîya dersa kurdkî zî mualeq de verda.

Unîversîteya Artuklu rojanê 13-14 oktobre ra îtibaren dest bi perwerdeyê malimanê kurdkî kerd la seba ke rewşa nê prosesî wina lêle yena verdayene coka zafê namzedan, perwerde boykot kerd.

Ferhengek

abirîyayene: ayrılmak
awanî (m): yapı
ceribnayîş (n): deneme
çekuye (m): sözcük
çila (m): çıra
dor (n): çevre
dore (m): sıra
kotek (n): dayak
muhtewa (m): içerik
netewe (m): ulus
neteweyî: ulusal
par (n): geçen yıl
pêrar (n): önceki yıl
rewna: çoktan
rewşe (m): durum, vaziyet
rexne (n): eleştiri
serkewtiş (n): başarı
xerîbîye (m): yabancılık
xêrxwaz, -e: yardımsever

MEKTUBE

Embazê delalî demweş!

Sere de ez silam û heskerdişê xo şîma pêrunê rê erşaweno. Ez hêvî keno û wazeno şîma rind î. Çîyo ke şîma bidejno çînik o. Waştîş mi ra, rindbîyayîş şîma ra, beno gelo? Mebeno zî se, wa bibo. Meseleyêk esta ya, vanê, mi kerd, bî. Neyse! Rewna yo ez nêbîyo meymanê şîma. Mi va, ez ser bido embazanê delalan. Ez texmîn keno ke mi rind zî kerd. Bellî yo karê şîma zaf o. Şîma zaf qefelîyenê. Ino qefelîyayîş qefelîyayîşêko weş o. Merdimî qet nêdejneno. Çîmkî karo ke şîma kenê karêko zaf bimbarek o. Bindê ewqas nuştayan ra vejîyayîş rehet nîyo. Semedê inê ez şîma rê sipas keno. Wa destê şîma derd nêvînê. Feqet hawayo ke aseno şîma hetê vetîşê Newepelî ra zehmetî ancenê. Wexto ke mi ê satirî

wendî seke yew kerra bido qelbê mi ser. Ez ona dejaya. Ez tam nêzona la gelo çîyo ke ma bikim esto? Temam, ma serran a hepsî yê la wexto ke mesela zonê ma bo, heme çî vindeno. Tersê mi şîma nêşê rojname û kovare vejê. Tehlukeyêko onayîn aseno. Ez vajo Homa nêko.

Mi yew **Şewçila** û di **Newepelî** girotî. Ez zaf sipas kena. Dest û canê şîma sax bê, mi rê zaf biqîymetin bî. Ina hucraya tenge de çîyêko anayîn... Înan mi rê dinyayêka zaf weşe arde. Dinyaya ma. Rengê ma, boya ma. Merdim deha çîna wazeno? Ona nîyo? Mi va wa "şorba de sola mi zî bibo". Semedê inê, mi yew şîre nuşte. Şîma zî munasib vînenê se, ez wazeno wa **Şewçila** yan zî **Ne-**

wepel de vejîyo. Ez do rey-rey nuştayanê xo şîma rê berşawo.

Wa ina rey zî ona bo. Hal û rewşa mi rind a. Çîyêko xerîb çin yo. Wext rind vîyareno. Ez reyna şîma pêrunê rê silam û heskerdişê xo erşaweno. Timo weşî mîyon de bimanê. Kar û xebata şîma de serkewtene wazeno. Rind biewnê xo.

Silam û hurmet...

Nîzamedîn OZOGLU

Hepsê F yê Hacilar/KIRIKKALE

Kutikê Çirîsî

Zerîn AZRAWA

Çirîs yew dewa Çewlîgî ya. Ez texmîn kena ke qasê 14 km. Çewlîgî ra dûrî ya. Nêzdîyê dewe de yew ko esto, ci ra vane "Zîyarê Çirîsî". Serê ko ya raşt a zîyare esta yan çînik a, ez nêzana, lakim yew çî ez rind zana ke, çirîsijî hetanî bizê înan vîndî mebe, nêşînê serê inî koyî. Zîyarê Çirîsî wexto ke kes şîyori serê aye, der-dor de çîqas dewî estê asenê, Çolîg zî pa aseno.

Vanê, rojêk biza cinîyêka çirîsije bena vîndî, cinîyeke hetanî a roje qet nêşîya serê zîyare û ne zî şîya teberê dewe. Cinîyeke pê biza xo bivîno şîna serê zîyare. Serê zîyare ra ewnîyena ke çî biewnîyo, her ca aseno. Cinîyeke hetanî a roje dinya tena Çirîsî ra îbaret zanena, nêzanena ke teberê Çirîsî de zî yew dinya esta. Cinîyeke şaş manena û vana, ero errriik, na dinya çîqas hîra û gird a.

Cinîyeke nat-wetê xo ewnîyena biza aye nêasena, lakim a hele lajê ya kuweno ya vîr. Lajê ya çend serrî yo ke şîyo Îzmîr, ne xebere esta ne zî veng û vaj. Serê zîyare ra Çewlîgî zî aseno. Xo bi xo vana, willay willay wi uca eynî Îzmîr o. O bênete de yew dewij Gomûnê Batûn ra qatirê xo qûwelî [*kovalî?*] bar kerda ho şîno. Cinîyeke na rey vana, bi qesem, qesem owi gi ho uca ra şîno, wi eynî Elîyê min o, ho qûwelîyan beno Îzmîr.

Çirîsijî merdîmê zaf tebîlî yê,

ne raşt zanî ne zî çep, her çî înan de dîrekt o. Zaf zî welatparêz ê, û rehet-rehet asîmîle zî nêbenê; çirîsijo ke ziwanê maya xo nêzano çînik o. Ez tim û tim vana, kurdî gereka çirîsijan xo rê emsal bigîrê, çûnkî çirîsijî yewbînan de xayîniye nêkenê, yewbînan zaf tepîşenê, kulture xo ra zaf girêdaye yê. Etîya de zereyê Almanya de zî şîni dîskotek, lakim inî sey ewropayijan dans nêkenê. Her yew, yew kasetê govende ha cêb de, nat ra ke şîyêr dîskotek, ey bînan pîyorine erzenê teber û cêbê xo ra kasetê xo vecenê kenê hala-hala govende kenê.

Mi va ya, çirîsijî dek û dolaban nêzanê, çî vajî dîrekt vanê...

Wextê verî cendirmeyî peyatî şîne dewan. Ê xora şîne dewa Çirîsî zî. Yew ferman-darê cendirmeyanê tîrkan çîqas şîyori dewa Çirîsî, kutikê dewe ferman-darî ser o yenê pîyaser û gew nanî ci lawenê pede. Ferman-darî ra wetêr zî kesî rê nêlawenê. Ferman-dar komca şîyor kutikî zî hê ey

dima nêverdenê sîkin bigino ci. O şîyor zereyê yew banî zî kutikî şîne fekê ê berî de lawenê, yanî hetanî ferman-dar dewe terk mekiro rehetî ey rê çînik a. Çow vano, belkîya kutikî zanenê ino dişmen o.

Inî ferman-dar hîn kutikan ver de ameyo el-

emanî. Tersê kutikan ra hîn nêşîno Çirîsî. Xêlîyek wext bê-nate ra vîyareno ra, ferman-dar Çirîsî neşîyo. Rojêk sîka Çewlîgî de rastê yew çirîsijî yeno û çirîsijî ra pers keno vano, lîya ê kutikê Çirîsî honce hend lawenê?

Çirîsij van:

- Hoh, vano, lawenê? Willay hende lawenê hende lawenê eynî sey to lawenê.

SONIKA BÎYAYÎŞÎ

Sonika cuya ma
Nameyê heskerdişê ma wo
Nîşanê eşq û sewdaya ma
Cîyabîyayîş û merdiş ra vîyarena
Veyşonî ra vîyarena
Heme pêrodayîşan ra vîyarena
La sey bîrê awe
Mezgdê dişmenî de kendişêk o
Xorîn virazîyeno
Kendişêko tarîxî

Dîyayîşê çîmandê ma
Nameyê antişê qehrdê ma wo
Derd û kederê ma
Heme cehenemî ra vîyareno
Welatê parçebîyayeyî ra vîyareno
Serdê koyan ra
Ê peldê kitabana ra
La sey guleyî gineno rihdê ma ro
Cîgerê ma lete lete keno
Ê leşda ma de
Derba ke bêderman a akeno
Huyayîşdê ma de
Şermêko veşnaye

Vîrardişdê hêşdê ma
Nameyê sebirdê ma wo
Barê înadê ma
Heskerdiş ra vîyareno
Dej û jan ra vîyareno
Waştîş ra vîyareno
La koyandê ma yê asêyan de
Gird û berz maneno
Ê deşta gondê ma de berxo verdoxîn
Sey waştîda ma û stîyayîya ma
Timûtim herrda ma de gonî
Lejdê ma de serberz gêreno

Nîzamedîn OZOGLU

Hêşîn û Sîya

Sey şewa hêşîne derg benê
şîne çîlayê çîmanê to
Vergê çîmveyşonî girewtbi
der-dormeyê hêvîyanê ma
Oxro ke qederê to bi,
rengê gonî de xeyalan rê yadîgar mendiş
Ax to bizanayêne ke çend zehmet o
Bi hêvîyanê hêşînan roja sîyaye de weriştîş

Mistefa EGİN

Hetanî Ma Rastîya Xo Mezanê

Murad CANŞAD

Mîyanê dêrsimijan de qisey beno ke wexto ke Şêx Seîd duştê dewlete de sere bidaro we, merdimanê xo gêno şono Axdat, dewa Seyîd Rizayî. Seyîd Riza wazeno ke mêmananê xo rê sogis bikero. Merdimê Seyîd Rizayî wexto ke malî sere birnenê, Şêx Seîd îtiraz keno vano, wa merdimê ma kardî biancê. Yanî, goştê qurbanê destê elewîyan nêwenê.

Beno şodir, Şêx Seîd Seyîd Rizayî ra perseno ke duştê dewlete de piştîya înan gênê, tede birayîye kenê yan nêkenê. Seyîd Riza vano, şimayê ke qurbanê destê ma nêwenê, ma şima de senî birayîye bikîme?

No rîwayet mîyanê dêrsimijan de sey sanika Marê Qolî qisey beno. Sanika Marê Qolî mîyanê kirmancan de namdar a.

Yew merdimek û yew mar benê dostê yewbînan. Lajê merdimekî xayîniye bi marî keno, dano piro û dimê ci qerifneno. Mar dano pede lajekî kişeno û heyfê xo gêno. Dişmenîye kewena mabênê her di hetan. Merdimek rojêk vejîyeno şono verê marî ke pîya bêrê werê. Mar vano, hendo ke lajê to binê erde sîyayî de bo, hendo ke dimê mi wina qol bo, werêameyîşê min û to nêbeno.

Na meselaya Şêx Seîd û Seyîd Rizayî rast a yan nîya, şonê, vistewre û emirberê Seyîd Rizayî

Seyîd Riza (1862-1937) û Şêx Seîd (1865-1925)

Hemedê Boxeyî ra pers kenê. Hemedê Boxeyî vano: "Ney ney, haşa haşa! Heq bo ke îlawe ya, Heq bo ke îftîra ya. Ma caran Şêx Seîd Dêrsim de nêdî. Şêx Seîd caran nêameyo Axdat, nêameyo keyeyê Seyîd Rizayî."¹

Û Hemedê Boxeyî vano ma meseleyê Şêx Seîdî wina hesnayo:

"Mart nême bî. Hesen Xeyrîyî (mebusê Dêrsimî yê meclisê verênî) mektube rusnabî û mektuba xo de vatîbî, Şêx Seîd bi şarê dormeyî sere wedarito, Xarpêt girewto, şîyê Dîyarbekirî ser. Ma hetê Şêx Seîdî der îme, pîya yîme. Hendo ke bese kenê, ma erzenîme Xozatî ser, şima kî birerzê Erzinganî ser ke Erzingan bixercilîyo, nêşoro Şêx Seîdî ser."²

Ya, emirberê Seyîd Rizayî wina behsê ê rojan keno. Na qisaya xo ser Seyîd Riza û merdimê xo çekan girê danê, şonê Xozatî ser. Hîna ke nêşto ser, xebere yena

ke ordiyê tirkan Meletîya ra peyser ameyo Xarpêt girewto, eskerê Şêx Seîdî peyser ancîyayo bi Pali. Naye ser, Seyîd Riza texilîyeno nêerzeno Xozatî ser, peyser yeno Axdat.

Emirberê Seyîd Rizayî wina behsê ê rojan keno; ma rîwayeto corêno ke sey sanika Marê Qolî qisey beno?...

No rîwayeto ke meqsedê xo elemeşkera yo, mi fekê çendayê kesan ra goşdarî kerdo. Tayê dêrsimijî seke yewbînan rê şîret bikerê, mîyanê xo de bi piste-piste nê rîwayetî qisey kenê.

Peyêna peyêne, yewerê dêrsimijî çend rojan ra ver reyna bi eynî hawa mi rê qisey kerde. Ma kotî ra amebî ê meseleyî ser, nêno mi vîr. Emrê dêrsimijê ma şeştî ra zêde yo. Wina bi cidîyet û sîtemkarîye qisey keno ke gonî zerrî ra şona! Merdimê ma vat û vat, qisaya peyêne naye pira:

- Nika ma û nê se benîme bira!
Ez nêşkaya bivaja ke xora

înanê ke na qisa vista mîyanê şarî, meqsedê xo no yo. Mi hetanî peynîye bêitîraz o goşdarî kerd. Wexto ke ey qisaya xo ya peyêne zî naye pira, mi bi feknermî û feksîrîniye vat, beno ke çîyo henên nêbiyo.

Çimê xo rîyê mi ra mendî. Seke bivajo, a senî qisa ya fekê to ra vejîyena! Mi ci rê behsê Hemedê Boxeyî kerd. Merdimê ma çendayî reyî qisaya xo ya îtirazkerdişî kerde qisaya mi ver ra. Ziwanê xo zî hebêk cîya yo. Dêrsimijî ca-ca herfa "k"yî dima "e", "ê", "î" bêro, herinda "k"yî de "ç" vanê. Merdimê ma zî ca-ca ney, xeylê cayan de "ç" vano. "Kê-neke" ra vano "çêneçe", "guke" ra vano "guçe", "kalik" ra vano "kaliç"!

Wexto ke ez behsê hedîseyanê ê demî kena û Hemedê Boxeyî ha Hemedê Boxeyî vana, merdimê ma bî sûr û mor. Xora çîyêko bor o ke bîyo sey silqa sûre. Debî ha debî, çarna bi tirkî ser û teqa:

"Kardeşim ne Boxe'si? Ben o Boxe-Moxeyî ne duymuşum ne biliyorum!"*

Dima çarna bi kirmancî ser û bi fekweşîye:

"Qa kaliçê (kalikê) mi ma rê vatêne! Qay kaliçê mi zuran keno?"

Ya, hetanî ma rasta xo mezanê, "Boxe-Moxe"yê xo ra bêxebber bê, halê ma hal nîyo.

*Birazê mi Boxeyê çî? Mi ne o Boxe-Moxe heşnayo ne kî ez zanena!

¹ Mehmet Gülmez, Dêrsim'ra ve Dare Etsene Seyîd Riza, Weşanxaneyê Zedî, İstanbul 1996, r. 158 (Mi goreyê standardîzasyonî kitab ra neql kerd (-M.C.)

² ec. r. 158-159

Hownê Pîrikî Mi

Şihab ZINAR

Ez ini omnon şîya dewe, pîrikî mi Arifî mi rê yow hownê xo va, zaf weşa mi şî. Ez wazina ke şima zî inî hownî goştarî bikirê. Dê goştarî bikîn vono se:

Pîrikî mi Arifî va:

"Mi dî Gulî Xatun ha yena. Binateyê Şîrin û Ehmê keyê Îbîşî ra vicîyey, keyê Homa ya, ti vonî qey aşmî ha yena. Amey virondêyê ma, mi Gulî Xatun ra va:

- Se ra şina?

Gulî Xatuni va:

- Arif, mi qicê xo rowna nêdiyê, ez şina qicanê xo veynena.

Gulî Xatuni wexto ki kowti kuçeyê keyê Îbîşî kuçe têtolê ya bibi sey çîla. Uca ra verê xo da hetê keyê Tahar Axa ya, o baxçeyê Golê Var nêbi, Qur'on bibi sey çîla veyşayê, ini per bibi roşn. Ameyî şî uca, yow saete bî, di saetî bî, hîrê saetî keyê Hac Zilfî (mêrdeyê Gulî Xatuni yo) de yan zî vindertî nêvindertî -ini hown de ez ha binateyê Axpînê ma

de ya- mi dî hewzi ra vicîyey, amey Golê Sirkon a yan Golê Sirkon nîya -yêgey keyê Eysa Axayî ra cêr têtolêye bi rueşn. Ti vonî qey aşmî birîskîna. Suretê yay ti vonî qey aşm a. Amey virondêyê mi, mi va:

- Gulî Xatun ti ha ça ra yena.

Gulî Xatuni va:

- Arif ez binateyê mexreb û eşay de tim yena tîya de desmac gêna, xo rê şina nimac kena.

Ez şîya kîştêy yay. Eke tira yow boye miskî amberî yena. Ya Rebî! Ê vilikê mîyonê birron de nêvînenê sey yay, bi ini non, paşte yey gul guliston bî, ha pa.

Gulî va:

- Arif meweyn, ez yena tîya, inson camêrdê gi şî, ez desmac gêna, şina nimac kêna. Şî serê kerrî mezêl xo, tekbrîre gire dayî. Nimacê xo kerd. Qur'on! Butunê o Axpînê ma, keyê Îbey Dawud Axayî, paşte mezelon pêro bibî sey çîla. Nimajê xo kerd nişta rwe, ha duey kena, destê ye mi ra ayseno. Duey kerdî, mi dî, destê xo kerd xo suret ra, mi hendi gi dî bî vîni. Ez aqileya xo teye Gulî Xatun çin a.

Serra bîne dîya, o yêgeyê yinê

Golê Vari çin o, mi dî amey. Ya Rebî! Ê vilê gi nî paşte ye di, ha pira. Honcî yow boyê miskî amber tira yena. Mi va:

- Gulî Xatun, to xeyr o?

Amey quwendre surî pay ra bî, mi dî quwendreyê xo na rwe, mi o binê quwendre yey ra mi binî herre tira guret eşt. Mi dî yow şowq awk ra vicîya dîyar, qey Homayî ona ha erzîyena! Aye kîştê awki yow per ye sipî yo, se vori yo. Ez bineyke wena, hen weş o.

Gulî Xatun va:

- Arif, xo ya cuar boyne.

Xalê mi Îbê Mehmed Axayî yow xendek de nişt rue, xal mi Îbî o xendek dayêne a. Ez wuyneya serê ê xendekî ra, yew awka şowqine pijqîyen, bîyen hîrê qat, gineyne mîyanê ê xendekî ro.

Gulî Xatun mi ra va:

- Bê ma awki senacêr raşt kerî, ez yena wusarî efiya de bueston ramena. Min û aye ma verê ye da sinacêr. Aye Lokê Howtbarî ra Tahar Axa ya şî war, Çelon ra bîyî vîn şî, labelê ez razî nêbiya Gulî Xatun enkey şîyêrî. Gulî Xanim ra yew boye miskî amber yena qey Homayî

kê qeyîl nîyo ke het ra şîyêr. Mi hendi dî bî vîn. Ez aqleya xo willay mi ona dî."

Mi çim de hown zî yew bineyke psikolojîyê merdimon tarîf keno. Pîrikî mi inkey heştayserre yo. Serrê mi hîris ê, mi Gulî Xatuni nidî. Labelê pîrikî mi hîris serrî yê xo vîr ra nêkerda, hownê na cineki de, ez nêzona çiney yeno aqilê şima.

Arif (Arif Taş): Hetê maye ra pîrikê min o. Heştayserre yo. Dewe Demircîy ra yo. Demircîy verê Palî ra beste bî. Inkey besteyê Qowancîyon a. Palî û Qowancîyon besteyê Xarpetî yê. Mekteb nişîyo labelê bineyke medrese de wendo. Aqilê yi ca di yo. Des û new qicê ey estê. Nizdîyê poncas tuvernê ey estê.

Gulî Xatuni: Nacey min a.

Mehmed Axa: Hetê pîyî ra pîrikî min o.

Zilfî Axa: Lajê Mehmed Axayî yo.

Eysa [İsa] Axa: Birayê Zilfî Axayî yo.

Ehmê Keyê Îbîşî, Şîrin, Tahar Axa, Xal Îb: Dewijê min ê.

Çelon, Golê Vari, Golê Sirkon, Axpîn: Nameyê cayan ê.

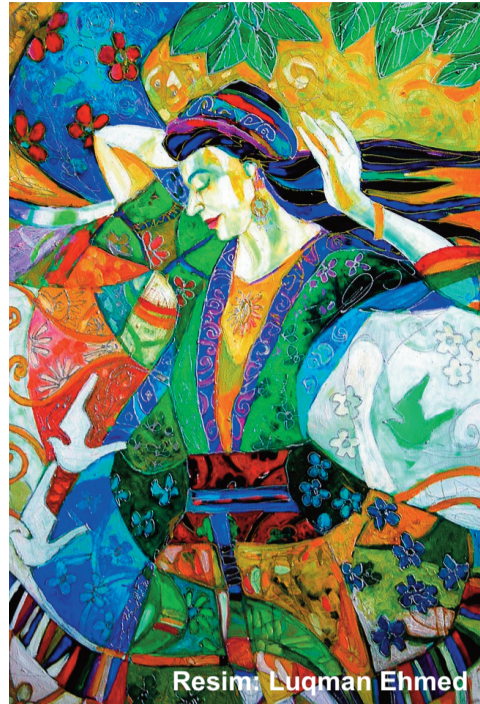

HÎRÊ CINÎ

Bedrîye TOPAÇ

Tîje hewran xo rê kena lihêf û yewna şanî hêdî-hêdî Dîyarbekîrî rê kena dîyarîye. Şan versîya xo dano rîyê merdîman û kuçanê qefelîyayan ro. Versîya şanî tewr rindek nê şaristanî de vila bena. Tewr rindek rîyê merdîmanê nê şaristanî de rêça xo verdana. No şaristan xerîbê versîyan nîyo. No şaristan ruhê xo tim versîyan de şuweno. No semed ra yo ke wina rindek û bêveng versîyan anceno xo û merdîmanê xo ser. No semed ra yo ke rîyê xortanê nê şaristanî de her wext dirbeta herbî esta. La no şan sewbîna yo. No şan verê çimanê hîrê cinîyan de vengê şewe dano. Rengê nê şanî kewe yo. Keweyê deryayî yo. Keweyê asmênî...

Hîrê cinî bedenan ser o nişte ro û bi heskerdîş qayîte nê şanê keweyî kenê. Vengê kuçanê vêşanan ra ruhê xo kenê mird. Vayê nê erdî destanê xo fetilneno porê înan de. Porê înan virarîya vayî de muye bi muye beno gêj. Porê înan piloşîno nê şanî keweyî ra. Dîyarbekîr xo bi çimanê nê hîrê cinîyan vînenê. Huyayîşê xo yo sêwî vînenê. Domananê xo yê warwayan vînenê. Zerrîya Dîyarbekîr narîn û bi eşq sêneyanê nê

Resim: Luqman Ehmed

cinîyan de girpena. Yewbînan ra dûrî, Dîyarbekîr ra nêzdî yê.

Hîrê cinî dîyarê bedenî de ronîştê û qîsey kenê. Ê Dîyarbekîr verê çimanê înan de kuçe bi kuçe beno pîl. Bêveng û bêkamîye beno pîl. Remayox beno pîl... Sey akerdîşê yew vila verê vewre vîsta bi vîsta beno pîl. Çekuyê înan seke miyanê misrayanê yew şîra asiye ra remayê. Çekuyê înan kewenê vayî ver û sey qarayîşê xezalan çar beranê Dîyarbekîrî ra serewedaritîş vila kenê. Çar beranê Dîyarbekîrî ra vayê eşqî vay dîyeno. Awirê înan koçer

ê. Awiranê înan de hêrsê nê şaristanî esto. Hêrsê ke nê şaristanî yew kerra ra girewto. Kerraya ke yew doman miyanê destanê xo de pêgêno û qet ra-nêverdano.

Hîrê cinî dej ra têwde peşmerînê. Seke heme mewsimî alişkanê înan de wextê xo pawenê. Peşmerîyayîşê înan zaf rindek o. Peşmerîyayîşê înan sûrela yo. Sûrelayê şerabê suryanîyan... Ê dej rîyê înan de sey varayîşê şilîyan o. Zerrîya dewanê talan de bêriya vengê domanan keno kêmî. Şanê Dîyarbekîrî bi peşmerîyayîşê înan wisarî ra xemelîno. Kam çi zano ke zerrîya înan ra tiramiya kamcîn adirî ginena sêneyê Dîyarbekîrî ro? No şano kewe de vayê kamcîn eşqî awiranê înan ra herekîno awiranê Dîyarbekîrî?

Hîrê cinî no şano kewe de yew xeyalo kewe vînenê. No yew xeyalo rastikên o. Rengê xo asmên ra girewto. Tamê asmênî yeno hêşê Dîyarbekîrî û rîyê Dîyarbekîrî de yew peşmerîyayîşo kewe vila beno. Dîyarbekîr tenayîya hîrê cinîyan ra beno sixlet. Sîya nêşikîno na sixletîya keweyî bixeneqno. Nê keweyî de rêça awiranê hîrê cinîyan esta. Serewedartîşê hîrê cinîyan... Ê royê Dicle bi xeyalê nê cinîyan miyanê nê şanê keweyî ra herekîno virarîya nê erdê xo yê qedîmî.

TAM

Şeyda ASMÎN

Oncîya zerrîya mi şikîyaya. Tawo ke dara zerrîya mordemî bişikîyo, mordem îndî nêşikîno çîyê ra tam bicêro. Tamê tîje, tîja ke pê torgade cemedî ra vecîna, serd û qeşem de mordemî kena germin. Mordem serd û sipur xo vîr ra keno. Hîni zaf tamê tîjî cêno û tîjî îndî leyê mordemî de manayêda bine gurta. Tawo ke ez şîyêne verê selxî (xwezila nika oncîya doman bîyêne, bişikîyêne verê selxî) çend dolimî ameye mi ser de. Torge ke hîn girs, hîn serd varayêne ke to vatêne qey nika sereyê mordemî bişikîyo. Varek û bizêkê mi kî cemedîyêne, xo kerdêne top dayêne çengê kemeran. Feqîrî hîn ke ameyêne pêser bîyêne sey gilandike. Çîyo rind na torge zaf derg nêkerdêne. Qasê des, pancês deqayan ramitêne. Lê hewran xo rind kerdêne tal. Peyê torge, a tîjî vecîyayêne. A tîjîya ke tamê xo mi de mendo. Mi cayê bîn de defêna a tîjî nêdîye. Qet bawer nêkena ke îndî bivînî kî.

Tamê aşme, aşma ke na dinya de xêncê Zîlan û Semayan rindekîye de ne kesî ne kî çîyê a

derbas nêkarda. Şewanê ma kena roştî, tarîtîye kena vila, hevala cinîyan, rocanê înan înan ra vana, manaya zelalîye, pakîye, mucilaya germe, mucilayê ke şewanê dergan kenê kilm, zerrîya mordemî kenê germ, teynatî kenê vila. Zere de zerrî virazenê. Hes kerdena ke kes nêşikîno bê aye bicuyo, pêro mordemî tayê kî aye dima cêrenê. Saetanê aye ra merdene cêne verê çiman, serranê xo miyanê çar dîwaran de derbas kenê. Çiko ê welatê xo ra hes kenê, domanan ra hes kenê, azadîye ra hes kenê, hes kerdene ra hes kenê. Kilama orteyê dostan a mucilîye. Ê armancê mordemî rastîye de tayê ke vînenê dostanîya rastan. A hîn rehet nêna vînitene. Tayê hetanî peynîya emrê xo cêrenê, tayê vînenê, tayê kî peynîya emrê xo de kî nêvînenê. Na kilame xêncê înan kes nêheşneno. Teyna ê heşnenê. Vanê na kilame dinya de kilama tewr weş a. Jûkek a.

De ti kî cayê xo de vînde lo, zereyê mi têwmede. Birîna mina xorîn a, ma ti nêzana? Ez hona fetelîna.

Tamê awe, awa welatê mi. Awa cemedî. Hewceyîya ê dolabanê cemedî çik a? Kulmêk bişime bes o. Orteyê germê hamnanî de zereyê to bibo

honik. To merdene ra xelesnena ra. Bionce hêga, hêga awe bide. Genim û lazut ro bicêro, rew zergun bo. Bionce merge, merge ro bicêro derg bo, bireso asmên, bionce baxçe, gul û darî cenetî bumisnê to. Serva xatirê awa welatî kî ma nêverdîme dişmen bi welatê ma kay bikero. Awa welatî qilêr mekero. Awa welatî azeb bimano.

Tamê waran, wareyê berzî, pirê gozan û çiçegan. Wareyê honikî. Pê germê hamnanê dewe, xo bierzê waran. Vayo honik bido to ro, xo zereyê gozan de derg bike. Kam çi zano ti çi hewnanê şîrinan bivînê ortê ê hewnanê şîrinan de. Şo verê selxî, varekan de kay bike, bizêkan de vazbide, golikan de çire bierze. Binîşe heran. Xo rind pêbicê, her to medo war ro. Qesê

bav û kalan a; vanê estor, vanê doşek û orxan, her vano, huye û zengene. Ez to rê vana, îndî ti zana. Silxa xo bicê şo pîvokan, pejeke xo vîr ra meke. Virana xo pir bike bîya, hevalî zaf ê, ti kî zana tamê aye pîya werdene der a. Ha nê kî xo vîr ra meke; sodir şo lewê şîwanan, bi nan û şitê karan ra biwere.

Fenê Dizdan

Ozan KILINÇ

Dizekêk yew roje wazeno ke şîyero dizdî biko. No dizd şino serê banê Xal Mihemedî antenê înan xirabe keno. Xal Mihemed zî o wext xo rê televîzyon temaşê keno. Vînenê ke televîzyon xirabe bi, cinîya xo ra vano:

- Çira televîzyon xeripîya?

A vana:

- Ez nêzana.

O zî vano:

- Ez nika kewena ra, siba şina tamîrkarî şirawena bîyero tamîr biko.

Beno siba, Xal Mihemed şino xebitîyeno. Dizd şino keyeyê înan, cinîya Xal Mihemedî ra vano, ez semedê televîzyonî ameya, ez tamîrkar a. Yeno zere û televîzyonî vînenê. Badê cû vano, ez televîzyonî bena tamîr kena, ana. Dizek televîzyonî gêno şino.

Şan de Xal Mihemed yeno keye. Şino serê palkursî de ronîşeno. Vînenê ke televîzyon çin o. Cinîya xo ra perseno:

- Televîzyon ho ça?

A zî vana:

- Tamîrkar ame berd. Qey to nêşirawit?

O zî vano:

- Ney!

O wext ferq kenê ke dizdî televîzyon berdo. Di-hîrê rojan dima cinîya Xal Mihemedî teber de dizdî vînenê, yena mêrdêyê xo ra vana. Xal Mihemed zî pîjemayan ver ra, keweno dizdî dima. Embazê dizdî şinê keyeyê Xal Mihemedî, cinîya ey ra vanê, Xal Mihemedî ma şirawitî, va, "Şîyerê keyeyê ma, pantolan û cizdanê mi bîyarê". Cinîya Xal Mihemedî zî pantolan û cizdanê ey ana dana înan.

Badê Xal Mihemed yeno keye. Cinîya xo ra vano:

- Ka pantolan û cizdanê mi bîya, ez şina qereqol, gerre kena.

A zî vana:

- Mi pantol û cizdanê to to rê şirawitî.

O wext fehm kenê ke dizdan ê xapênayê.

Beno nêbeno, jû leylege bena jû luyi bena. Luyi leylegi ra vana "Ma ambazî bîm, jebînan dawet bikîm." Luyi vana, "Beno, verî ti bê keyê ma, dawetlîya mi be." Leylegi vana, "Beno." Leylegi şîna, luyi pilola ardan pewta dekerda jû teboxda duze mîyon. Leylege nuqrî ya req-req dana piro, nêşena buro. Luyi hena lewê xu sawena tebox ra, pilole pêro wena. Leylege vana, "Meşte ti bê dawetlîya mi be, luyi vana, "Tamam." Luyi roja bîne şîna ke leylege neheyî şelegnayê dekerdê jû qaba tenge mîyon. Luyi fekê xu kena mîyon kiro nêkewno mîyon, nêşena buro, leylege nuqrîda xu wa tik-tik naheyon wena.

Leylegi vana, "Bê mi paştî, ez to hewa ra tay biçarnî." Luyi vana, "Wa bo." Şîna leylegi paştî. Leylegi şîna hewa ra hena geyrena geyrena geyrena... Vana, "Erd to ra ayseno?" Luyi vana, "Wilay erd mi ra henkerêk ayseno, hemo henkerêk ayseno."

Leylege vana, "No parzanîyê mi tewîya, xu bide nêparzanîyêdê bîni ser." Luyi xu senî dana parzanîdê bîni ser, leylegi xu namnena, luyi ginena erd ro.

Luyi ewnêna yew kalekî kurkê xu rakerdo, xu rê nimaz keno. Luyi hena cor ra yena vana, "Yan kalî ra yan kurkî ra, yan kalî ra yan kurkî ra..."

Kalek ewnêno çiyên cor de yeno. Vano "La no çîçî yo!" Terseno, remeno, kurkê xu erd o verdano. Lu gunena kurkî ser ro, taba nêbeno bi ci. Kurkê kalekî dana xu ra şîna.

Qere zimistan o, tam serd o. Jû verg raştê ci yeno, verg vano "La luyi, waya mi to no kurk xu rê kotî ra ardo?" Luyi vana, "Mo ez zêde tuwa tembel o, xu rê şîyane koçera ra di meyî tirtî, goştê ci xu rê werd, postê ci jî xu rê kerd kurk."

Verg vano, "E jî to rê meyan bîyarî, ti mi rê jî virazena?" Wilay vana, "Bewnî, ti şo mi rê di tene meyan bîya, hemo qirşê ci mewe, fekê xu pa mene ha! Bîya mi rê ez to rê virazeno."

Verg şîno meyon ano, hemo henkerê poçika meyon weno. Poçika meyon weno, meyon beno luyi rê.

Are ra tay wext ravêreno, luyi goştê meyon wena qedînena. Verg yeno vano, "Luyê, waya mi, to kurkê mi nevirast?" Luyi vana, "Mi to ra nêva qirşê meyo mewe, to

Leylege, Luye û Verg

Arêkerdoxe: **Hacer PETEKKAYA**
Mintîqa: Çêrmûge

İllustrasyon: Eleanor Grosch

poçikê ci werdibî, ê bîyê seqetî, nêbenê. Ti şo di meyan daha bîya, na fin qirşê ci mewe ha!"

Verg şîno di meyan daha ano, na fin goşanê ci weno, beno luyi rê.

Are ra fina tay wext ravêreno, vano qey luyi kurkê mi viraşt, ez şîrî bigrî. Verg şîno vano "Luyê, waya mi, to kurkê mi viraşt?" Vana "Ma mi to ra va qirşê ci mewe, to naye de jî goşê ci werdibî, ê jî bî seqetî, nêbenê."

La vana, "Şo bîya qirşê ci mewe. Verg şîno naye de ano qirşê ci nêweno. Vano "Luyê, waya mi, bewnî naye de mi qirşê ci nêwerd." Luyi vana "Tamam." Verg şîno. Beno wesar, vano qey nika luyi kurkê mi viraşt, ez şîrî kurkê xu bigîrî. Verg şîno geyreno geyreno luyi vînen. Luye hete leyrekê

ci jî estê. Vano, "Luyê, waya mi, to kurkê mi viraşt?" Luye verî leyrekandê xu ra vana, "Eke verg bêro vajo to kurkê mi viraşt se, ez vano e mi viraşt, tek-tek şîma ra vano, şîrê kurkê xaldê xu bîyarê, şîma şîrê meyerê, e?" Luye goştê meyon werdo kurkê nêviraşt. Hemo vergî ra vana, mi viraşt. Leyrekandê xu ra vana, "Hele şîrê ê kurkê xaldê xu bîyarê." Leyregi jû be jû şînê kewnê zere nînê. Vana "Nê şî nîyameyî, hele ez şîrî bewnî se bî bi nînon." Luye şîna, a jî nîna. Verg paweno paweno, ne leyregî ne lu wa!

Verg jî layê keno poçika kêberî ya, beno cayêna girê deno. Va yeno kêber req req req hes vejeno. Luye vana, belkî verg qahrîyawo dindanê ci wê, req req kenê, tersa ra nêwetana vejîyo teber.

Are ra jû, dide, hîrê... des rojî ravêrenê. Luye bena veşane, hemo tersandê vergî ra nêwetana bêro teber. Ewnêna a do veşaney ra bimro, leyrekandê xu jew bi jew wena, leyrekê ci jî qedîyenê, fina bena veşane, teba jî nêmaneno buro, vana se beno wa bibo, ez o vejîyo teber. Ez nêvejîyo ez o veşaney ra bimrî. Vejîyo teber, belkî vergî xapêno.

Vejyena ewnêna çî verg o, çî hal o! Verg-merg çin yo. Vergî xu rê luye xapênawa. Qahryena qahryena, teba dest ra nîno. Hewna şîna xu rê geyrena geyrena. Rojê cayê de verg raştê ci yeno, vano "Luyê, waya mi, to se kerd kurkê mi?" La vana "Bîyarê mi, rîyê mi sîya wo, ez to ver de maşubane, ez heto şîyane ke keçko her kujê kurkî tebîştê kerdo letey-letey, mi jî da piro da piro, ê kiştî. Ey daha rîyê mi nêbi ki ez bêrî to hete, to ra se vajî, e jî nîyamo." Verg vano "Taba nêbeno, se bi bi. Haydî ma tay bigeyrîm."

Hena şînê şînê, ewnêna jû leşa tabayin ha aja ya. Luye fehm kena faq a. Waka luyi vana "Aha, bîyarê mi, bewnî, goşt o yo, xu rê şo bigê." Verg vano "Ti ya çîra nêşîna nêgêna, mi ra vana şo bige?" Luyi vana, "Mi roce giroto, ti şo bigê." Verg hemo şîno keno goştî bigîro, guneno faqî ro. Verg ke guneno faqî ro, luye şîna xu rê goştî gêna wena. Verg vano, "Kanê to va ez roce wane?" Luye vana, "Mi hesab kerd kerd, muxirbe bîyo."

Kitabê Bedrîye Topaç Berê Sûrî Ser o

Mujdat GÎZLÎGOL

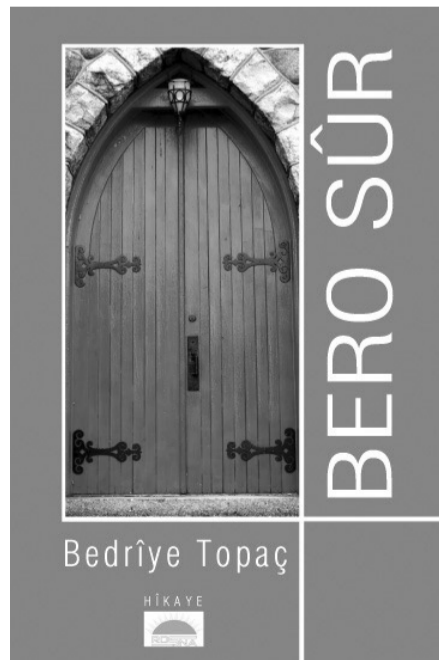
"Dinya makî ya
Herre makî ya
Cuye makî ya
Fate?"

Kitabê Bedrîye Topaç **Bero Sûr** de hikayeya "Têduştîye" nê cumleyan a dest kena pa. Kitab de yew yewe weşêrî 14 hikayeyî estê. Nê hikayeyan de nuştuxe bîya reng û vengê cinîyan û bîya çîlaya kirdkî.

Serranê 2000an ra dima kirdkî de pêpey a kitabî vejîyayî. Qandê kirdkî çiyêndo zaf baş o, labelê zafê nivîskaran nê kitabî bi fektê sûke, mintîqa û dewa xo ya nûştî. Coki ra nê ki-

tabî zaf vila nêbî, û zaf nîyameyî wendiş. No semed ra kirdkî de koma wendoxan nêvîrazîya. Ez bawer kena **Bero Sûr** do vernîya wendoxan roşn kero. Bedrîye Topaç fekê yew mintîqa qebul nêkerdo, fekê elewîyan û sunîyan pêra ardo nêzdî. Zaf zî weş kerdo. No kitab de yew çî bala kesî anceno: problemê cinîyan.

14 hikayan pêrine de qehremanî cinî yê. Nuştuxe problemê cinîyan ra nimûneyî dayê. Hikayeya "Perrê Pîyî" de sistemê ataerkîlî weş rexne kena. Hikayeya "Şefeq Çîmanê Ma de Bî" de zafê ci kênayan ser o tesîrê mektebê yatîlîyan, û kênayan ser o tedaya dayîkan zaf weş îfade kerdo. "Eşq Gêj o" de fina problemê cinîyan o gird, pirodayîşê cinîyan ancî weş ardo zîwan. Hikayanê ci de cinîyê ke

mêrdeyê xo ra abiryayê, ê ke bê pî mendê, ê ke bê welat mendê, ê ke mêrdeyê xo ra ko-

tekî werdê û ê ke bêşq mendê û ê ke gêrenê eşqî, zaf ê. Nê sistemê ataerkîlî û nê duzenî weş îfade kena û weş rexne kena.

Tayn hikayeyê xo îdyoman û vateyê verênan a kerdê dewlemend. Hikayeyê nuştuxe pêro tamê şîre de nusîyayê, coke ra kes zaf kêf gêno bi wendişî ra. "Ez û Ti" û "Şîra Dirbetine" de hikaye bi helbeste dest kena pa û tamê şîre dewam keno.

"Dejê Xerîbîye" de welatê xo de xerîb mendîş, û eşq û bêrîya welatî zaf weş îfade kerdo. Çiyêke heqtê royê Dicle û Muzurî de nuştê bi zerrî ya nusîyayê.

Welhasil ez Bedrîye Topaç ra zaf çî pawena. Ez bawer kena ke nameyê Bedrîye Topaç ma do hewna zaf bieşnawê. Kitabê ci xeyr û weşî bo.

GA HO VÊRNÎ DI

Nota: Serdar Türkmen & M. Goker

Vate û Muzîk: M. Goker

Ga ho vênî d', ma hê dim
O hooo... bavê mi Ereb
Şar ho kêyf id, ma hê hezn id
Ters Kejo ters...

Ters qê tu nîyo, bira meters
Şar wenn goşt, ma dest nikon silpers

Pirûd bira paşa çîn o
Zobîn... zobin çoy mepers

O hooo... bavê mi Ereb
Ters... ters Kejo ters

Vate û Muzîk: Mucahîd GOKER

KAYÊ MA KILDO (PIRRİK)

No kay kayêko zaf kehen o. Mîyanê şarê ma de êdî bîyo sey adetêk. Kes çinî yo ke vajo, mi no kay kay nêkerdo. Seba nê kayî zaf îzehet îcab nêkeno. Hîna zaf lajî û pîyî kay kenê. Kayî ra vêşêr pî tîya de domanê xo ra hes keno.

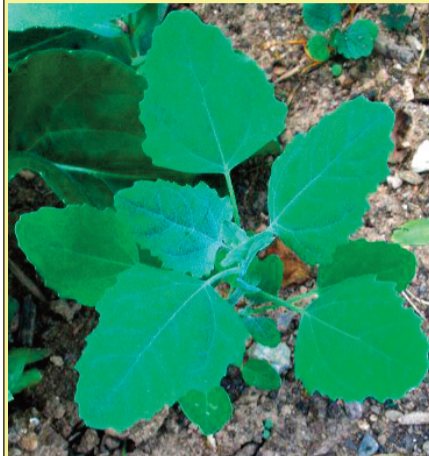
Pî domanê xo hewaneno, payê xo pîzeyê domanê xo ser o roneno û destanê domanê xo tepîşeno. Wina de domanê xo rê lorikan vano, ey ra persan perseno, ey de qîsey keno. Hetanî ke doman û pîyê xo rincan benê kay dewam keno.

Ez derheqê hetê Pîranî de kaybîyayîşê nê kayî de zanayîş dano. Pîran de, pî domanê xo payê xo ser o edelnenno û wina vano: "Kildo, kildo, kildo, kildo". Nameyê kayî zî tîya ra yeno. La tayê cayan de zî nê kayî ra "pirrik" vanê.

Arêkerdax: Rohelat AKTULUM
Mintîqa: Pîran

NAMEYÊ NEBATAN

Amadekar: Ehmedê Dirihî

selmast (Hênî)
selmastik (Pîran)
selme (Darahênî)
selmi (Çewlîg)
selmik (Motkan)
sermast (Gêl)
sermastik (Pasûr)
silmastik (Gimgim)
silmostik (Dêrsim)
vilinceyê bizan (Dêrsim)

Kurmancî: giyakêvrişk, pêqaz, pêqazk, selmo, semî, sêlmask, sêrmask, silmask, şêlmask, şêrmask, tirşoka xatûnê

Sorani: pêqazê, qaziyaxe, selmke

Gorani: gîyasewze, qazyaxe, selêmkî, selimke, sewzegîwaw, teresilêman, teresilêmane

Latîni: *Chenopodium album*
Tirkî: kazayağı, sirken

1881 de Kurdê Zazayî

Arkeolog û antroplogê fransîzan Dr. Ernest Chantre (1843-1924) embazê xo fotografkêş Capitaine Barryî reyde 1881 de Mezopotamya yaya Corêne, Kurdistan û Qafqasya ra gêrayo. Fotografê ke hetê Capitaine Barry ra ancîyayê de fotografê kurdanê zazayan û kurmancan zî estê. Dr. Ernest Chantre bi na xebata xo waşt ke hetê antropolojî ra fizyonomîyê kurdan tespît bikero.

Çime: Mission scientifique de Mr Ernest Chantre, sous-directeur du Museum de Lyon, dans la Haute Mésopotamie, le Kurdistan et le Caucase / Photographies de Mr le Capitaine Barry - 1881

Kurde Zaza. Alep. (Syrie)

Kurdo Zaza, Heleb (Sûriye)

Kurdes Zazas,
Travailleurs de Diarbêhir. (Kurdistan).

G-188931